

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 37/2015 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Marja Isomäki, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö
- kehittämispäällikkö Sanna Lehtonen, Suomen Kuntaliitto.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentiksi ehdotetaan 25,52. Talousarviota täydentävän esityksen mukaan valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistuksen vaikutusta vähennetään 44 miljoonalla erolla, jolloin valtionosuusprosentiksi ehdotetaan 25,47.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus lisääntyy noin 528 miljoonaa euroa eli 6,2 prosenttia kuluvana vuoteen verrattuna. Euromääräisesti merkittävimmät muutokset ovat kustannustenjaon muutos 224,6 milj. euroa (269 milj. euroa), veromenetysten kompensatio 262 milj. euroa ja määrätymisperusteiden muuttumisesta johtuva muutos 55 milj. euroa. Kunnallisveroperusteisiin tehtävien muutosten aiheuttama verotulojen muutos kompensoidaan lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta (48,15 euroa/asukas). Hallituksen esittämä indeksikorotusten jäädyttäminen vähentää kuntien valtionosuutta 34 milj. euroa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan pitkä taloudellinen taantuma, väestön ikääntymiseen liittyvät kustannuspaineet, kuntien tehtävien lisäykset ja tehdyt valtionosuusleikkaukset heikentävät kuntien mahdollisuuksia vastata tulevaisuuden muuttuviin palvelutarpeisiin. Kuntien arviota mukaan kuntatalouden tilannekuva pysyy lähivuodet hyvin kireänä hallituksen käynnistämisen-

Valiokunnan lausunto StVL 6/2015 vp

tä sopeutustoimista huolimatta. Kuntatalouden kannalta on perusteltua, että laajenevat ja uudet kuntien tehtävät rahoitetaan täysimääräisesti valtionosuuksilla.

Hallituksen esityksessä eritellyistä valtionosuuksiin vaikuttavista muutoksista sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kohdistuu muun muassa erikoissairaanhoidon järjestämisen tehostaminen ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muutokset. Saadun selvityksen mukaan erikoissairaanhoidon muutoksia on tarkoitus toteuttaa lakia alemmanasteisilla säädöksillä. Valiokunta toteaa lisäksi, että kehitysvammaisten erityishuoltoa koskevan hallituksen esityksen käsittely on eduskunnassa kesken ja sen voimaantulo on siirtymässä vuoden 2016 alusta.

Lastensuojelun ja lapsiperheiden kotiavun lisämäärärahalta tuetaan uuden sosiaalihuoltolain toimeenpanoa (10 milj. euroa). Valiokunta pitää myönteisenä, että määrärahalta voidaan lisätä erityisesti kotiapua, jolloin palvelujen painopistettä voidaan siirtää kohti ennaltaehkäisevää toimintaa ja vähentää kalliiden, korjaavien toimien tarvetta.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että lisäpanostusten vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta on tarpeen seurata nykyistä paremmin ja läpinäkyvämmiin. Valmisteltavana olevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteena on vahvistaa peruspalveluja ja siirtää painopistettä ehkäiseviin sekä varhaisen tuen ja hoidon palveluihin. Uudistus muuttaa kuntien tehtäviä ja niiden rahoitusta merkittävästi. Valiokunta katsoo, että jo uudistuksen valmisteluvaiheessa on myös kuntasektorilla välttämätöntä kehittää toimintaa uudistuksen tavoitteiden mukaisesti.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.11.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Anne Louhelainen ps
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Martti Talja kesk

Valiokunnan lausunto StVL 6/2015 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan lausunto StVL 6/2015 vp

Eriävä mielipide

Perustelut

Peruspalveluiden laatu ja saatavuus on turvattava

Jaamme valiokunnan asiantuntijakuulemisissa esitetyn huolen kuntien rahoitusaseman heikkene- misestä. Pitkään jatkunut hyvin vaikea taloudellinen tilanne maassamme ei tunnu hellittävän. Hallituksen vaatimattomat satsaukset työllisyyteen ja talouden kasvuun sekä ihmisten ostovoimaa heikentävät leikkaukset ja työntekijöiden tilannetta heikentävät pakkolait vaikeuttavat tilan- netta entisestään. Tämä kaikki heijastuu yhä vahvemmin myös kuntatalouteen ja ihmisille tärkei- den arkisten peruspalveluiden saatavuuteen ja laatuun. Kuntien tehtäviä ja kustannuksia on tar- koitus karsia miljardiluokassa. Käytännössä se tarkoittaa kuntalaisten palveluiden heikentymis- tä. Yhtälöä vaikeuttaa erityisesti se, että samalla kunnan peruspalveluiden tarve kasvaa jatkuvasti mm. ikärakenteen muutoksen vuoksi.

Hallitus satsaa kyllä lapsiperheiden kotiavun lisäämiseen, mutta tekee samalla rajuja leikkauksia lasten varhaiskasvatukseen. Hallitus suunnittelee satsausta omaishoitajien tilanteen parantami- seen, mutta samalla hallitusohjelman mukaan hyvän ikääntymisen turvaamisen ja palvelujen pa- rantamisen laatusuositusta aiotaan heikentää pienentämällä henkilöstömitoitusta ja laskemalla hoitotyöntekijöiksi myös opiskelijoita ja ilman alan koulutusta olevia ihmisiä.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointi uhkaa jälleen lyk- kääntyä, kun kehitysvammaisten erityishuoltoa koskevan lakiuudistuksen voimaantulo siirtyy ensi vuoden alusta. Lisäksi esim. odotettu vammaislakien yhdistäminen, johon on laskettu 22 mil- joonan kustannukset, on kokonaan uuden arvioinnin kohteena, vaikka laki on ihmisten yhdenver- taisuuden kannalta erittäin tärkeä.

Hallitus on korottanut 19.11.2015 antamallaan asetuksella sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- maksuja peräti 27,5 prosentilla vuoden 2016 alusta. Näin on tarkoitus saavuttaa julkiseen talou- teen 150 miljoonan euron säästö. Säästö perustuu arvioihin, sillä asiakasmaksujen periminen ja niiden suuruus kuuluvat kunnan harkintavaltaan. Asiakasmaksuista kertyvät rahat jäävät kunnil- le, mitä pidämme tässä tilanteessa järkevänä ratkaisuna. Emme kuitenkaan voi hyväksyä korotuk- sia. OECD-maiden vertailussa Suomi on keskitasoa, ja pohjoismaisessa vertailussa osuus on kor- kea, kun katsotaan asiakkaiden maksuosuutta terveydenhuollon menoista. Asiakasmaksujen suu- rella korottamisella voi olla vaikutuksia palvelujen käyttöön. Korotuksesta aiheutuvat kielteiset vaikutukset korostuvat heikompituloisilla ja paljon palveluita käyttävillä henkilöillä, joilla mak- sukatto ei kuitenkaan vielä täyty. Vähävaraisempien palvelujen käyttäjien kohdalla korotus lisää tarvetta turvautua toimeentulotukeen. Nimenomaan sosioekonomiset terveys- ja hyvinvointierot ovat Suomessa ihmisten välillä suuret, joten myös tällä pienituloisten tilannetta heikentävällä säästöpäätöksellä on suoraan terveys- ja hyvinvointieroja syventäviä vaikutuksia.

Kaiken kaikkiaan kuntapalveluihin kohdistuvat leikkaukset yhdessä etuuksiin kohdistuvien leik- kausten kanssa heikentävät merkittävästi etenkin haavoittuvassa asemassa olevien, pienituloisten ja paljon palveluita tarvitsevien ihmisten asemaa. Tämä näkyy myöhemmin syrjäytymisen lisään-

Valiokunnan lausunto StVL 6/2015 vp
Eriävä mielipide

tymisenä, heikentyvänä terveytenä ja hyvinvointina sekä raskaamman ja kalliimman hoidon ja muun palvelun tarpeena.

Edellinen hallitus tasapainotti kuntataloutta määräaikaisella kuntien korotetulla yhteisöverosuudella. Tämän menettelyn jatkaminen on harkinnanarvoinen ratkaisu myös tässä tilanteessa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.11.2015

Tuula Haatainen sd
Anneli Kiljunen sd
Kristiina Salonen sd
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas